

BE-A0510_722303_806801_DUT

Inventaris van het archief van het Ministerie
van Openbaar Onderwijs. Bestuur van
Schone Kunsten en Letteren. Dienst voor de
Bescherming van het Cultureel
Patrimonium, 1944-1950

Het Rijksarchief in België
Archives de l'État en Belgique
Das Staatsarchiv in Belgien
State Archives in Belgium

This finding aid is written in Dutch.

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF:	3
Raadpleging en gebruik.....	4
Voorwaarden voor de raadpleging.....	4
Voorwaarden voor de reproductie.....	4
Toegangen.....	4
Aanwijzingen voor het gebruik.....	4
Geschiedenis van archiefvormer en archief.....	5
Archiefvormer.....	5
Naam.....	5
Geschiedenis.....	5
Bevoegdheden en activiteiten.....	8
Organisatie.....	10
Archief.....	11
Geschiedenis.....	11
Verwerving.....	11
Inhoud en structuur.....	13
Inhoud.....	13
Selecties en vernietigingen.....	13
Toekomstige aangroei/aanvullingen.....	13
Ordering.....	14
 BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDELEN.....	 15
I. Recuperatie van geroofde kunst.....	15
A. Thematische dossiers.....	15
B. Individuele dossiers.....	18
31 - 40 Dossiers inzake de recuperatie van geroofde kunst uit kerken of (overheids)instellingen, geordend op volgnummer. 1944-1948.....	18
41 - 84 Dossiers inzake de behandeling van individuele aanvragen tot restitutie van geroofde kunstgoederen, geordend op volgnummer. 1944-1950.....	18
II. Bescherm- en hersteldossiers van gebouwen.....	23
86 - 176 Dossiers inzake de bescherming en restauratie van Belgisch cultureel erfgoed, alfabetisch geordend op plaatsnaam, vervolgens op gebouw. 1944-1947.	23
86 - 105 Stad Antwerpen. 1944-1947.....	23
III. Compensatieclaims.....	30
182 - 191 Dossiers inzake Belgische compensatieclaims van kunstwerken ten overstaan van Duitsland en Oostenrijk, alfabetisch geordend op plaatsnaam in België [D300]. 1945-1947.....	30
192 - 201 Staten of lijsten met foto's van kunstwerken (vnl. schilderijen) in Duitsland of Oostenrijk, opgesteld als compensatieclaim en geordend per regio. [1945-1947].....	31
202 - 217 Dossiers inzake compensatieclaims, geordend per kunstenaar. [1945- 1947].....	32

Beschrijving van het archief:

Naam archiefblok:

Ministerie van Openbaar Onderwijs. Bestuur van Schone Kunsten en Letteren.
Dienst voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium

Periode:

1944 - 1950

Archiefbloknummer:

BE-A0510.2635

Omvang:

- Laatste bestanddeelnummer: 217.00
- Omvang geïndexiseerd: 1.00 m

Archiefbewaarpplaats:

Algemeen Rijksarchief / Archives générales du Royaume

Raadpleging en gebruik

VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

Alle stukken in het archief dat het voorwerp uitmaakt van deze inventaris zijn vrij raadpleegbaar.

VOORWAARDEN VOOR DE REPRODUCTIE

Voor de reproductie van archiefstukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Algemeen Rijksarchief.

TOEGANGEN

Het archief bevat geen nadere toegangen die meer gerichte opzoeken mogelijk maken. Dit wordt echter volledig opgevangen door de inventarisbeschrijvingen.

AANWIJZINGEN VOOR HET GEBRUIK

Bij de behandeling van restitutieclaims maakte de "Dienst voor de bescherming van het Cultureel Patrimonium" gebruik van een oplopend formulierklassement per aanvrager. Voor elk afzonderlijk kunstwerk werd een identificatieformulier opgesteld met een code bestaande uit een hoofdletter A en een oplopend nummer. In de inventaris zijn de stukken gegroepeerd per aanvrager, met opgave van de uiterste formuliernummers (en dus van het aantal claims).

Geschiedenis van archiefvormer en archief

ARCHIEFVORMER

NAAM

- Algemene Directie voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium - *Direction générale de la Protection du Patrimoine culturel*(1944-1945)
- Dienst voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium - *Service pour la Protection du Patrimoine culturel*(1946-1950)

GESCHIEDENIS

Het menselijk leed dat de Tweede Wereldoorlog met zich meebracht, kent vele gezichten. Het oorlogsgeweld, de deportaties en de massamoorden springen het meest in het oog. Minder bekend is de grootschalige en systematische kunstroof die zich tijdens de bezetting voordeed. Op enkele jaren tijd werden honderdduizenden schilderijen, beeldhouwwerken, boeken en antieke meubelen naar Duitsland of Oostenrijk verkast. Hitler wilde in zijn geboortestad Linz een kunstmuseum oprichten met alle topstukken uit het Derde Rijk. Velen binnen de Nazitop volgden gretig het voorbeeld van de Führer en gingen hun eigen kunstcollecties aanleggen. De geallieerden waren tijdens de oorlog op de hoogte van kunsttransporten naar het Derde Rijk, maar in 1945 bleek de omvang van het fenomeen veel groter dan verwacht. Na de bevrijding was de Belgische overheid slecht uitgerust om de restitutie van roofkunst tot een goed einde te brengen. Waar de Amerikaanse diensten er op basis van inlichtingenwerk in slaagden de voornaamste opslagplaatsen van cultuurgoederen in Duitsland en Oostenrijk te lokaliseren, wist de Belgische Staatsveiligheid in Londen in mei 1944 nog niet dat het Lam Gods zich al twee jaar in Duitsland bevond.

Op 3 juli 1944 nam de Londense ministerraad wel het initiatief om een "Algemene Directie voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium" op te richten. Dit orgaan had een tweeledig takenpakket: enerzijds maatregelen nemen om het nationaal kunstpatrimonium te vrijwaren in het licht van de nakende bevrijding van het Belgisch grondgebied, anderzijds het beheer van de restauratie, recuperatie en zelfs vervanging van kunstwerken die respectievelijk waren beschadigd, verwijderd of vernield omwille van het oorlogsgeweld. Leo Van Puyvelde, hoofdconservator aan de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel, werd meteen benoemd als hoofd van de Algemene Directie. Bij besluit van de Minister van Landsverdediging kreeg Van Puyvelde op 7 september 1944 de graad van luitenant-kolonel toegewezen, wat hem toeliet om contacten te houden met geallieerde overheden tijdens buitenlandse zendingen. ¹Zo ondernam Van Puyvelde in de eerste helft van

---

1 ARA, Ministerie van Nationale Opvoeding. Diensten voor Franse Cultuur (inventaris I 570), nr. 2209. Brief van Van Puyvelde aan de Minister van Onderwijs, 13 maart 1946.

1945 werkreizen naar Londen, Duitsland, Oostenrijk en Parijs.

In het najaar van 1945 vonden er belangrijke verschuivingen plaats in de organisatie van de bescherming van het cultureel patrimonium. Het spelersveld werd aanzienlijk verruimd, met drie nieuwe instanties die elk bevoegd werden voor een deel van het takenpakket van de "Algemene Directie voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium", zonder dat die laatste evenwel formeel ophield te bestaan. In de eerste plaats zag bij regentsbesluit van 12 september 1945 een "Commissie voor de Wedersamenstelling van het Cultureel Patrimonium" het levenslicht, die op aangeven van de Minister van Onderwijs advies moest uitbrengen over vragen in verband met deze materie.

²Op 20 november 1945 voorzag de wetgever binnen het Ministerie voor Onderwijs ook in een "Dienst voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium", belast met het oplist van monumenten en "cultuurschatten" beschadigd door de oorlog alsook met de voorbereiding van eisen tot teruggave en schadeloosstelling van het cultureel patrimonium namens de Belgische staat. ³In beide gevallen was een belangrijke rol weggelegd voor Van Puyvelde: hij was ondervoorzitter van de voornoemde commissie en directeur van de nieuwe dienst. De derde en belangrijkste omwenteling vond echter eind 1945 plaats. In het zog van de Conferentie van Parijs rond Duitse herstelbetalingen op 21 december 1945 werd de opvolging van elke recuperatie en restitutie van gestolen goederen (waaronder kunstwerken) toevertrouwd aan de Dienst voor Economische Recuperatie (DER), een parastatale onder de hoede van het Ministerie van Economische Zaken. ⁴De ontvangst en behandeling van restitutieaanvragen, het onderzoek in Duitsland of Oostenrijk en de repatriëring van geïdentificeerde kunstwerken verschoven dus naar een ander departement.

Voor Van Puyvelde was die laatste ontwikkeling een donderslag bij heldere hemel. In een brief van 13 Maart 1946 gericht aan de Minister van Onderwijs deed hij zijn beklag over de wildgroei aan organismen betrokken bij de recuperatie van roofkunst. Niettegenstaande het feit dat hijzelf drie verschillende petjes droeg (Directeur-Generaal, diensthoofd en ondervoorzitter binnen organen belast met het kunstpatrimonium), was hij hoegenaamd niet meer betrokken bij de concrete opsporing en recuperatie van roofkunst. Niet alleen dienden alle restitutieclaims en zoekacties voortaan door de DER te gebeuren, ook de gerecupereerde kunstgoederen vielen niet meer onder zijn

---

2 Belgisch Staatsblad, 8 februari 1946, p. 1035-1036. Het is onduidelijk of deze raadgevende commissie enige rol van betekenis heeft gespeeld. In zijn brief van 13 maart 1946 gaf Van Puyvelde aan de Minister van Onderwijs te kennen dat de commissie nog geen enkele keer was samengeroepen (inventaris I 570, nr. 2209).

3 Belgisch Staatsblad, 8 februari 1946, p. 1036-1037.

4 De Dienst voor Economische Recuperatie was een veelzijdige parastatale. Zijn oprichting en basistaken werden vastgelegd in de Besluitwetten van 16 november 1944 (Belgisch Staatsblad, 22/11/1944) en 16 januari 1945 (Belgisch Staatsblad, 18/01/1945). Aanvankelijk was de DER belast met de opsporing, identificatie en restitutie van achtergelaten roerende goederen of koopwaren "met het oog op de bescherming van de economische en financiële belangen van het land". Dit takenpakket werd nadien stelselmatig uitgebreid met de opsporing van vijandelijk oorlogsmaterieel, de recuperatie van roofkunst, de coördinatie van herstelbetalingen, het verzorgen van handelsbelangen en (na 1956) de ondersteuning van diverse Belgische economische sectoren.

hoede. Het beheer van deze laatste werd voortaan verzekerd door de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. Van Puyvelde stelde zich bijgevolg vragen over het nut van al zijn onderzoek en voorbereidend werk. Op een notitie bovenaan de brief door de ontvanger luidt het kort en afstandelijk: "*Monsieur Van Puyvelde ne semble pas avoir eu officiellement connaissance de la création de cet organisme*[l'Office de Récupération économique]. *Cependant il m'est venu qu'il était déjà entré en contact au moins une fois avec l'ORE*".⁵Blijkbaar was Van Puyvelde niet bereid om zich zomaar neer te leggen bij de situatie. Om "contact met het terrein" te behouden, bleef zijn Dienst voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium zendingen naar Duitsland organiseren. Begin 1947 bracht dit initiatief hem op ramkoers met de DER. In januari 1947 deed de Algemeen Directeur van de DER op zijn beurt z'n beklag over de gang van zaken bij L. Christophe, Directeur-Generaal van het Bestuur der Schone Kunsten binnen het Ministerie van Onderwijs. Na het nodige gekrakeel werden eind februari van dat jaar de bevoegdheden van de twee diensten nog eens onderlijnd: de Dienst voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium was belast met de algemene coördinatie van de recuperatie, terwijl de DER de praktische uitvoering van de doorgegeven richtlijnen (zendingen, identificatie en repatriëring) voor zijn rekening nam.⁶ Het valt te betwijfelen of er na dit geschil überhaupt nog contacten tussen de DER en de Dienst voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium plaatsvonden. In het licht van zijn nakend pensioen was Van Puyvelde wellicht niet meer geneigd om veel energie te stoppen in een dossier waarin zijn rol praktisch was uitgespeeld.⁷Na zijn vertrek in augustus 1947 werden de weinige openstaande dossiers van de Dienst voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium ad hoc afgehandeld door het Bestuur der Schone Kunsten. Het jaar daarop besloten de geallieerde autoriteiten in Duitsland ook om een einddatum voor het indienen van nieuwe restitutieclaims vast te stellen. Voor de Franse en Britse bezettingszone gold 30 juni 1948 als einddatum, terwijl de Amerikaanse bezettingszone zijn deadline plaatste op 31 december 1948.⁸Dat de DER er na 1948 niet meer in slaagde om nog geroofde cultuurgoederen in Duitsland te recupereren, spreekt in zekere zin boekdelen. Contacten met Duitse instanties in de loop van de jaren 1950 hadden geen enkel praktisch resultaat meer. Even veelzeggend is het feit dat de DER pas in het voorjaar van 1951, bijna vier jaar na Van Puyveldes vertrek, op de hoogte werd gesteld van een depot in de Musea voor Schone Kunsten met schilderijen en archieven die door deze laatste waren gerecupereerd.⁹ De gebrekkige interesse van de Belgische overheid en de slechte

5 ARA, inventaris I 570, nr. 2209. Het is onduidelijk of de notitie werd neergeschreven door toenmalig Minister Leo Collard of door een medewerker op diens kabinet of op het Departement Onderwijs.

6 ARA, inventaris I 570, nr. 2209. Minuut van een uitgaande brief aan M. Reul, 27 februari 1947.

7 ARA, Personeelsdossiers van diverse wetenschappelijke instellingen (inventaris I 499), nr. 59.

8 ARA2, Dienst voor Economische Recuperatie (inventaris I 20), nr. 362.

9 ARA, inventaris I 570, nr. 2215. Brief van het hoofd van de DER aan de Directeur-Generaal van Schone Kunsten binnen het Minister van Onderwijs, maart 1951.

samenwerking tussen de bevoegde diensten verklaart waarom ons land slechts een derde van de officieel geregistreerde roofkunst kon recupereren. Van deze restitutieaanvragen zou uiteindelijk minder dan 10% bij de rechthebbenden of hun nabestaanden belanden. Het geeft een wrange weerklank aan Van Puyvelde's kritiek op de slechte contacten tussen zijn dienst en de DER begin 1946: "*Il pourrait avoir des conséquences regrettables*".

BEVOEGDHEDEN EN ACTIVITEITEN

De bevoegdheden inzake de recuperatie van roofkunst werden in het najaar van 1945 sterk gewijzigd. Dat heeft uiteraard alles te maken met het spelersveld dat behoorlijk uitdeinde. Aanvankelijk was de situatie nochtans heel eenvoudig: bij besluit van de ministers in de Londense regering werd Leo Van Puyvelde op 3 juli 1944 aangesteld tot Directeur-Generaal van een Algemene Directie voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium. Zijn takenpakket was veelzijdig: hij werd belast met 1° de studie en voorbereiding van maatregelen ter bescherming van het Belgisch artistiek, historisch en religieus patrimonium tijdens de bevrijding van het grondgebied; 2° de studie en voorbereiding van maatregelen ter restauratie, recuperatie of vervanging van historisch, burgerlijk en religieus artistiek patrimonium dat door de oorlogsomstandigheden zou zijn beschadigd, vernield of verplaatst. Om deze opdrachten tot een goed einde te brengen, kreeg Van Puyvelde "*tous devoirs d'exécution des mesures visées*".¹⁰Een snelle blik op dit takenpakket leert dat het eerste onderdeel, met name de vrijwaring van het cultureel patrimonium in het zog van de nakende bevrijding, een beperkte draagwijdte had. Het tweede luik had meer voeten in de aarde en omvatte in feite drie verschillende bevoegdheden: de restauratie van beschadigd cultureel erfgoed, het opmaken van compensatieclaims ten aanzien van Duitsland voor vernield patrimonium en *last but not least* de recuperatie van "*patrimoine artistique déplacé*", een ambtelijke omschrijving voor roofkunst.

Voor het onderzoek naar het "verplaatste artistiek patrimonium" bleek een harde noot om te kraken. In tegenstelling tot de restauratie van kunstwerken of oplijsting van vernielingen op Belgisch grondgebied was Van Puyvelde voor restitutieclaims afhankelijk van informatie van buitenaf. Niet alleen gegevens afkomstig van overlevende slachtoffers of hun nabestaanden, maar in de eerste plaats archieven of getuigenissen die toelieten om de aard en omvang van de kunstroof door het naziregime in te schatten. En het netwerk achter de roofkunst bleek al gauw groter en complexer dan verwacht. Begin december 1945 rapporteerde luitenant Raymond Lemaire, actief in de Amerikaanse bezettingszone als "Belgian art officer", dat uit geheime archiefstukken duidelijk bleek hoe verscheidene Belgische antiquairs en verzamelaars goede zaken hadden gedaan tijdens de bezetting. Lemaire stelde voor om een reeks maatregelen te nemen naar Nederlands voorbeeld: de inbeslagname van archieven van handelaars wier naam in Duitse archieven opdook en een

---

¹⁰ ARA, inventaris I 570, nr. 2209. Brief van Van Puyvelde aan de Minister van Onderwijs, 13 maart 1946.

wettelijke opgaveplicht van de handelsactiviteiten voor al wie tijdens de bezetting in de kunsttrafiek zat.¹¹Lemaire gaf ook te kennen dat de Amerikaanse autoriteiten zich begonnen te storen aan de gebrekkige documentatie en voorkennis van de Belgische dienst belast met kunstrecuperatie. Op het eind van zijn rapport dreigde hij zelfs met zijn ontslag indien er geen beterschap kwam. Dat laatste bleek al snel ijdele hoop. Eind 1945 wijzigde het institutioneel kader rond de recuperatie, al zou deze omwenteling de efficiëntie van de operaties helaas niet ten goede komen. Op 20 november 1945 riep de wetgever een "Dienst voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium" in het leven. De opdracht van dit nieuwe orgaan was tweeledig: enerzijds "het door de oorlog beschadigde of vernielde cultuurpatrimonium repertoriëren", anderzijds "het voorbereiden namens de Belgische staat van eisen tot restitutie en compensatie met betrekking tot het cultureel patrimonium".¹²Het woordje "voorbereiden" (*préparer*) bleek hier de adder onder het gras. De uitvoering en het terreinwerk in het buitenland bleken al spoedig weggelegd voor een ander orgaan: de Dienst voor economische Recuperatie onder het departement Economische Zaken. Hiermee waren de bevoegdheden inzake recuperatie van cultuurgoederen dus in twee gedeeld. Was de Dienst voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium op papier het belangrijkste (want coördinerende) orgaan, dan was daar in de praktijk weinig van te merken: de concrete behandeling (onderzoek, verhoren en verslaggeving) van restitutieclaims was immers weggelegd voor de DER. Deze laatste deed blijkbaar evenmin beroep op Van Puyvelde, noch voor onderzoek en identificatie van gerepatrieerde cultuurgoederen,¹³noch voor hun stockage na recuperatie.¹⁴De DER verkoos de ruimten van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis voor de opslag van gerecupereerde roofkunst, wellicht om zich van een volledige controle op de logistieke ketting te verzekeren.¹⁵In feite was de onenigheid die begin 1947 tussen Van Puyvelde en de DER heerste omtrent de buitenlandse zendingen slechts een symptoom van een veel ruimere organisatorische malaise op het vlak van de recuperatie van roofkunst. Enkele maanden later, in de zomer van 1947, ging Van Puyvelde met pensioen en gooide hij symbolisch de handdoek in de ring.¹⁶

11 ARA2, inventaris I 20, nr. 362. Verslag van 1 december 1945.

12 Regentsbesluit van 20 november 1945 (BS, 6 februari 1946, p. 1036-1037).

13 Zie inventarisnummer 69, meer bepaald de minuut van de brief aan de Algemeen Directeur van de DER, gedateerd op 28 april 1948.

14 ARA2, inventaris I 20, nr. 362. Briefwisseling tussen het kabinet van de Minister van Onderwijs en de hoofdconservator van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, begin april 1946.

15 ARA2, inventaris I 20, nr. 362. Briefwisseling tussen Henri Lavachery, hoofdconservator van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (KMKG), en Emile Langui, gedetacheerd medewerker op het kabinet van de Minister voor Onderwijs. Naar de precieze oorzaken van de wrevel tussen Van Puyvelde en de DER blijft het gissen. Ging het eenvoudigweg om ongenoegen over een opdeling van de bevoegdheden of speelden ook andere factoren een rol, zoals de "politieke kleur" van de voorgedijministers in de elkaar snel opvolgende naoorlogse regeringen en eventuele wedijver tussen de KMKG en de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten?

16 Inventarisnummer 77, brief van 13 november 1948 gericht aan L. Christophe, Directeur-Generaal van het Bestuur der Schone Kunsten.

Een nota van de voornoemde verbindingsofficier Raymond Lemaire uit oktober 1945 geeft bondig de problemen weer waaronder het Belgisch restitutiebeleid inzake roofterkunst gebukt ging. In tegenstelling tot Nederland heeft België nooit een wettelijke aangifteplicht ingevoerd voor de commerciële activiteiten van kunsthandelaars tijdens de bezetting. Bij gebrek daaraan lag de bal in het kamp van derden: bij de (overlevende) slachtoffers of hun nabestaanden voor wat de aangifte van eigendomsroof betrof, bij de Amerikaanse en Britse bezettingsautoriteiten voor het gros van de inlichtingen nodig voor het opsporen van roofterkunst. De gebrekkige inzet van kunstexperten vanuit het Ministerie van Onderwijs was immers een tweede pijnpunt waar Lemaire naar verwees.¹⁷ De opdeling van de bevoegdheden inzake recuperatie eind 1945 bezegelde deze funeste situatie. Op papier coördineerde Van Puyvelde de recuperatie van cultuuroederen, maar in de praktijk was ze volledig afgesneden van het werkveld. Dit had ongetwijfeld ook gevolgen voor de DER, die door zijn geschillen met Van Puyvelde nuttige achtergrondinformatie misliep.

ORGANISATIE

De interne organisatie van de in juli 1944 opgerichte "Algemene Directie voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium" binnen het departement Onderwijs is onduidelijk, bij gebrek aan documentatie. Vast staat dat het personeelsbestand van deze Algemene Directie omgekeerd evenredig was met zijn ronkende benaming. Als hoofd van de directie moet Leo Van Puyvelde wellicht hebben beschikt over één of twee administratieve medewerkers. Een deel van het veldwerk in het buitenland nam hij zelf voor zijn rekening, samen met luitenant Raymond Lemaire, die vanaf de zomer van 1945 fungeerde als Belgisch afgevaardigde bij de Amerikaanse Dienst voor "Monuments, Fine Art and Archives".¹⁸ Als verbindingsofficier in de Amerikaanse bezettingszone speelde Lemaire een belangrijke rol in het doorspelen van informatie en de identificatie van kunstwerken, naast het toezicht op hun verpakking, opslag en repatriëring naar België.¹⁹ De Amerikaanse autoriteiten vormden ongetwijfeld het belangrijkste aanspreekpunt, maar of er in de Franse en Britse bezettingszones ook verbindingsofficieren waren aangesteld om de Belgische belangen te behartigen, is niet duidelijk.

De herschikking van de bevoegdheden inzake de recuperatie van roofterkunst eind 1945 en begin 1946 bracht uiteraard organisatorische veranderingen met zich mee. Het personeelskader van de Dienst voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium werd vastgelegd bij ministerieel besluit van 20 november 1945.²⁰ De dienst telde naast een diensthoofd met de rang van bestuurssecretaris, een opsteller, een "bibliothecaris-archivaris" en een klerk-fotograaf. De verbindingsofficieren in het buitenland vielen voortaan onder de

---

17 ARA2, inventaris I 20, nr. 362. Verslag van 1 december 1945.

18 ARA, inventaris I 570, nr. 2209.

19 ARA2, inventaris I 20, nr. 362. Nota van Raymond Lemaire, 7 oktober 1945.

20 Belgisch Staatsblad, 8 februari 1946.

---

hoede van de Dienst voor Economische Recuperatie. Dit team bestond wellicht uit een viertal personen: naast de voornoemde Raymond Lemaire (Amerikaanse bezettingszone) ook Franz Baudouin (Britse bezettingszone), Marcel Amand en Paul Broerman.²¹ De activiteiten van de Dienst voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium begonnen eind 1947 al uit te doven. De buitenlandse verbindingsmissies staakten hun activiteiten in het najaar van 1948.

ARCHIEF

GESCHIEDENIS

De bewaargeschiedenis van het archief van de "Dienst voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium" is niet altijd even duidelijk, maar vast staat dat het bestand op een bepaald ogenblik, wellicht begin jaren 1950, opgesplitst raakte. Het gros van de stukken belandde bij de Dienst voor Economische Recuperatie: de individuele identificatieformulieren van geroofde kunstvoorwerpen werden verwerkt in de archieven van de DER, terwijl andere reeksen gewoon werden overgenomen: de individuele dossiers inzake de recuperatie van geroofde kunst (zowel uit kerken en overheidsinstellingen als individuele aanvragen tot restitutie), het herstel of de bescherming van historische gebouwen in België en de (nooit uitgevoerde) compensatieclaims ten aanzien van Duitsland. Na de stopzetting van de DER zouden deze dossiers bij diens rechtsopvolgers belanden en uiteindelijk bij de "Cel Recuperatie Geroofde Goederen (tijdens WOII)" binnen de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie. Een klein onderdeel van Van Puyvelde's archief belandde evenwel bij het Ministerie voor Onderwijs, met name de thematische dossiers met de C-codes inzake het door Van Puyvelde gevoerde onderzoek naar roofkunst en de beginselen van het restitutiebeleid.

VERWERVING

De precieze overbrengingsdatum van het deelarchief dat bij Onderwijs belandde, is niet bekend. De overheveling is wellicht nauw verbonden met de stopzetting van de activiteiten van het unitaire Ministerie voor Nationale Opvoeding rond 1990.²² De thematische C-dossiers omvatten niet meer dan drie archiefdozen, die deel uitmaakten van een veel ruimer archiefbestand afkomstig van de Franstalige Diensten voor Cultuur binnen het oude nationale departement. Het onderdeel dat via de DER uiteindelijk bij de FOD Economie belandde (ruim een halve meter) werd op 23 oktober 2020 door de "Cel Recuperatie Geroofde Goederen (tijdens WOII)" overgedragen aan het Algemeen Rijksarchief.²³

---

21 ARA2, inventaris I 20, nr. 362. Nota van Directeur M. Reul, 5 februari 1947.

22 ARA, inventaris I 570, p. 22.

23 Algemeen Rijksarchief, Centraal Dossier, nr. 6481.01.

Inhoud en structuur

INHOUD

Het archief van de "Algemene Directie voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium" en de "Dienst voor de bescherming van het Cultureel Patrimonium" is onlosmakelijk verbonden met de naweeën van de Tweede Wereldoorlog. Op inhoudelijk vlak omvat het bestand twee grote onderdelen. In de eerste plaats de dossierreeksen inzake de recuperatie van roofkunst en behandeling van restitutieclaims. Deze omvatten zowel thematische dossiers (de "C-nummers") inzake zendingen in buitenland, contacten met geallieerde autoriteiten, het onderzoek naar het netwerk achter de kunstroof (Belgische en buitenlandse handelaars of (ver)kopers) of naar specifieke materies (geroofde kerkklokken en boekencollecties) als de concrete verwerking van restitutieclaims, zowel van instellingen als van particulieren. In tweede instantie bevat het archief ook dossiers inzake de bescherming en de restauratie van Belgisch cultureel erfgoed (voornamelijk religieuze gebouwen), alfabetisch geordend op plaatsnaam, en dossiers inzake nooit verwezenlijkte compensatieclaims vanwege de Belgische staat. Deze laatste reeks is zowel op plaatsnaam (in België of in Duitsland) als op naam van de voormalige kunstenaars doorzoekbaar.

Taal en schrift van de documenten

Het merendeel van de stukken is opgesteld in het Frans, destijds de meest gebruikte taal binnen de nationale administratie. Ook correspondentie met externen, andere overheden of burgers gebeurde meestal in deze taal. Een kleine minderheid van de stukken is opgesteld in het Nederlands. Daarnaast duikt ook het Duits in beperkte mate op, bijvoorbeeld in geval van retroakten uit de bezettingsperiode.

SELECTIES EN VERNIETIGINGEN

Gelet op de zeer bescheiden omvang van het archiefbestand en op de historische waarde van de stukken, werd geen selectie uitgevoerd.

TOEKOMSTIGE AANGROEI/AANVULLINGEN

Aangezien de "Algemene Directie voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium" en de "Dienst voor de bescherming van het Cultureel Patrimonium" al ruim 70 jaar hebben opgehouden te bestaan, mag geen verdere aangroei van het archief worden verwacht.

ORDENING

De ordening van het archief lag bij de inventarisatie meteen voor de hand en weerspiegelt de drie basistaken van de voormalige archiefvormer. In de eerste plaats was deze belast met de recuperatie van roofkunst, wat zowel tot een thematisch dossierklassement als tot een reeks individuele restitutieclaims leidde. Die laatste kon op basis van het oude rubriekenstelsel nog eens worden opgedeeld in claims ingediend door instellingen en door particulieren. In tweede instantie waren zowel de "Algemene Directie voor de Bescherming van het Cultureel Patrimonium" als de "Dienst voor de bescherming van het Cultureel Patrimonium" belast met de bescherming en restauratie van (on)roerend erfgoed, wat leidde tot een dossierreeks, die bij de inventarisatie alfabetisch op plaatsnaam werd gerangschikt. Tenslotte omvat het archief ook dossiers inzake compensatieclaims van kunstwerken ten aanzien van Duitsland, gegevens die zowel op plaatsnaam als op naam van de kunstenaars zijn geordend.

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen

I. RECUPERATIE VAN GEROOFDE KUNST

A. *THEMATISCHE DOSSIERS*

- 1 Dossier inzake de opmaak van identificatiefiches van geroofde kunstwerken [C200]. 1946, 1948.
1 omslag
- 2 "Récupération. Listes", dossier inzake het opstellen van lijsten van kunstwerken die door de Duitse bezetter werden vervreemd [C201]. 1946.
1 omslag
- 3 Dossier inzake de zending in Duitsland-Oostenrijk van 12 tot 16 mei 1945 [C202]. 1945.
1 omslag
- 4 Dossier inzake officiële documenten gebruikt bij de zending naar Parijs van 20 tot 30 juni 1945 [C203]. 1945.
1 omslag
- 5 Dossier inzake de recuperatie van klokken geroofd uit Belgische kerken [C204]. 1945-1947.
1 omslag
- 6 "Recherches. Généralités", dossier inzake het onderzoek naar kunstwerken die konden zijn achtergelaten in door Duitsers bezette lokalen in diverse instellingen [C205]. 1944-1946.
1 omslag
- 7 Verzameldossier inzake de restitutie van goederen onder sekwestre [C206]. 1945-1949.
1 omslag
- 8 Nota's betreffende kunstwerken geroofd en monumenten beschadigd door de Duitse legerofficieren. [ca. 1945].
1 omslag
- 9 Dossier inzake kunstwerken die tijdens de bezetting door Duitsers werden opgekocht [C208]. 1945-1946.
1 omslag
- 10 Dossier inzake gerecupereerde kunst van onbekende eigenaars [C209]. 1945-1947.

1 omslag

- 11 Dossier inzake de geologische en paleontologische boekencollectie (afkomstig van de mijnbouwschool te Aken) in "La Calamine", de technische school te Aubel [C210]. 1945.
1 omslag
- 12 Dossier inzake de verificatie van een lijst met verhandelde kunstwerken gevonden in een door de Duitsers bezette privéwoning in samenwerking met het Museum voor Schone Kunsten te Brussel [C211]. 1944-1945.
4 stukken
- 13 Dossier inzake kunstopslagplaatsen in Duitsland [C212]. 1945-1946.
3 stukken
- 14 Dossier inzake de restauratie van geroofde kunst door Duitsland [C213]. 1945.
2 stukken
- 15 Dossier inzake het onderzoek naar Duitsers die kunst uit België hadden weggehaald [C214]. (1942) 1944-1946.
1 omslag
- 16 Dossier inzake de identificatie van kunstwerken die tijdens de oorlog werden gekocht of geroofd en vervoerd naar diverse steden in Duitsland en Oostenrijk [C215]. 1945-1948.
1 omslag
- 17 Dossier inzake de contactgegevens van Amerikaanse, Britse en Franse officieren en personen belast met recuperatie [C216]. 1945-1947.
1 omslag
- 18 Dossier inzake de zending van officieren naar Duitsland [C217]. 1945-1948.
1 omslag
- 19 Dossier inzake paspoortformaliteiten [C218]. 1946.
2 stukken
- 20 Dossier inzake de identificatie van kunstwerken in de Russische bezettingszone [C219]. 1945.
7 stukken
- 21 Dossier inzake de zendingen in de Franse bezettingszone in

-
- Duitsland [C220]. 1945. 1 omslag
- 22 Dossier inzake onderzoek naar geroofde boeken en archieven
[C221]. 1945-1946. 1 omslag
- 23 Dossier inzake de recuperatie door Duitsland van kunstwerken in
Waismes (toebehorend aan het stadspatrimonium van Aken)
[C222]. 1945-1946. 1 omslag
- 24 Dossier inzake de zending naar Londen in februari 1945 [C223].
1945. 2 stukken
- 25 Dossier inzake de recuperatie van geroofde kunstwerken uit
Duitsland door buitenlandse staten (Nederland, Frankrijk,
Luxemburg, Polen) [C224]. 1946-1947. 1 omslag
- 26 Verzameldossier inzake de kunsthandelaars, antiquairs en
verkopers van kunst tijdens de bezetting, met daarin opgenomen:
twee staten van kunstwerken verscheept naar België op 4
augustus 1947 vanuit het "Central Collecting Point" te München
[C225]. 1944-1947. 1 pak
- 27 "Secret", dossier inzake de zaak van Hartweld [C225]. 1945.
3 stukken
- 28 "Secret", dossier inzake bewijsstukken (betalingsgegevens van de
Dresdner Bank) door Van Puyvelde tegen Georg Schilling, met
daarin opgenomen: een verslag over de Einsatzstab Rosenberg
opgesteld door de Commissie voor Oorlogsmisdaden binnen de
Verenigde Naties [C225]. (1943-1944) 1945, 1947. 1 omslag
- 29 Dossier inzake de identificatie en restitutie van geroofde kunst aan
België [C226]. 1946. 1 omslag
- 30 Dossier inzake de tentoonstelling van gerecupereerde kunstwerken
[C227]. 1946. 5 stukken

B. INDIVIDUELE DOSSIERS

31 - 40 DOSSIERS INZAKE DE RECUPERATIE VAN GEROOFDE KUNST
UIT KERKEN OF (OVERHEIDS)INSTELLINGEN, GEORDEND OP
VOLGNUMMER. 1944-1948.

31	Kerkfabriek Sint-Baafs te Gent [I]. (1941) 1944-1946, 1948.	1 omslag
32	Sint-Pieterskerk te Leuven [II]. (1942) 1944-1946.	1 omslag
33	Onze-Lieve-Vrouwekerk te Brugge [III]. 1944-1945.	1 omslag
34	Sint-Pieterskerk te Anderlecht [IV]. [1945]	1 stuk
35	Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen [V]. 1944-1945.	1 omslag
36	Museum van Schone Kunsten te Bergen [Mons] [VI]. 1944-1945.	7 stukken
37	Vrije Universiteit van Brussel [VII]. 1944-1945.	1 omslag
38	Koninklijke sterrenwacht te Brussel [VIII]. 1944-1945.	1 omslag
39	Universiteit van Luik [Liège] [IX]. 1945-1946.	1 omslag
40	Ministerie van Landsverdediging [XII]. 1945-1947.	6 stukken
41 - 84 DOSSIERS INZAKE DE BEHANDELING VAN INDIVIDUELE AANVRAGEN TOT RESTITUTIE VAN GEROOFDE KUNSTGOEDEREN, GEORDEND OP VOLGNUMMER. 1944-1950.		
41	Andriesse, Hugo (via diens weduwe Elisabeth Andriesse) [1000]. (1942) 1944-1948.	1 omslag
42	M. Slavik, Tsjechoslovaaks minister [1001]. 1945.	3 stukken

---

43	Soudan, Eugène [1002]. 1945-1946.	1 omslag
44	de Mérode, Louis [1003]. 1944-1945.	5 stukken
45	Hirsch, Jean Paul [1004]. 1944-1945.	6 stukken
46	Bourguignon, Henri [1005]. 1945-1946.	4 stukken
47	Goldschmidt, Marie (echtgenote van Paul Goldschmidt) [1006]. 1945-1946.	7 stukken
48	Delacroix, Léon (via diens weduwe) [1007]. 1945.	3 stukken
49	Scheppers de Bergstein, Gaetan [1008]. 1944-1945.	8 stukken
50	Contant, Anna [1009]. 1945.	3 stukken
51	Aronstein, H. (via diens weduwe) [1010]. 1944.	2 stukken
52	Horn, Max [1011]. 1945.	2 stukken
53	Goldstein, J. [1012]. 1945.	6 stukken
54	Van der Bruggen, Jacques [1013]. 1945-1946.	8 stukken
55	De Roest d'Alkemade, Robert [1014]. 1945-1946.	1 omslag
56	Goldschmidt, Benedict L. (nalatenschap van Gabrielle Philippon) [1015]. 1945-1947.	1 omslag
57	De Leval, Gaston [1016]. 1945.	6 stukken

58	Baron de Brouwer [1017]. 1944-1945.	1 omslag
59	Van Rysselberghe, Octave [1018]. 1946.	6 stukken
60	Antoine, Xavier [1019]. 1945.	3 stukken
61	Renders, Emile [1020]. 1945-1948.	6 stukken
62	Clermont, Joseph [1021]. 1945.	3 stukken
63	de Coninck, Max [1022]. 1946.	5 stukken
64	Koopmann, Claire [1023]. 1945.	3 stukken
65	Beheydt, André [1025]. 1946.	7 stukken
66	Bossaerts, F. [1026]. 1945.	3 stukken
67	Hardy de Beaulieu [1027]. [1945]	1 stuk
68	van Brabant, J. [1028]. [1945]	2 stukken
69	Reder, David [1029]. (1943) 1946-1948.	1 omslag
70	Stern, Frederic A. [1030]. 1945-1946.	1 omslag
71	Camion, Jean [1031]. 25 september 1946.	1 stuk
72	Snoy et d'Oppuers, Jean-Charles [1033]. 1945.	3 stukken
73	Verdeyen, R. [1034]. 1945-1946.	3 stukken

74	Echtpaar Oppenheim-Errera [1035]. 1945-1947.	1 omslag
75	Cassel, Jean Germain Léon [1036]. 1944-1946.	1 omslag
76	Goldschmidt, Hermann (kunstgoederen uit Schloss Erla in Oostenrijk) [1037]. 1946.	4 stukken
77	Eeckman, Léon [1038]. 1946-1948.	1 omslag
78	Marchal, Henri [1039]. 1946.	6 stukken
79	Schnerb, Jules [1040]. 1945-1946.	1 omslag
80	Sichel, Thea en Tuchler, James [1041]. (1941) 1945-1947.	1 omslag
81	Kleinberg, Gustave (via weduwe Jeanne Kleinberg) [1042]. 1946-1948.	1 omslag
82	Echtpaar De Vries [1044]. [1945]	2 stukken
83	Cahen, M. [1945]	4 stukken
84	Wauters, Arthur. 1945-1950.	1 omslag
85	Nota van de Dienst voor Economische Recuperatie aan de Dienst voor Bescherming van het Cultureel Patrimonium betreffende de recuperatie van een schilderij van Lucas Cranach de jonge, toebehorend aan mevrouw Marchal Dupret. [1947]	1 stuk
---	Identificatieformulieren (soms met foto's) van de Dienst voor Bescherming van het Cultureel Patrimonium, overgenomen door de Dienst voor Economische Recuperatie. [1945-1946].	
---	Handgeschreven identificatieformulieren (soms met foto's) van de	

Dienst voor Bescherming van het Cultureel Patrimonium,
overgenomen door de Dienst voor Economische Recuperatie.
[1945-1946].

II. BESCHERM- EN HERSTELDOSSIERS VAN GEBOUWEN

86 - 176 DOSSIERS INZAKE DE BESCHERMING EN RESTAURATIE VAN BELGISCH CULTUREEL ERFGOED, ALFABETISCH GEORDEND OP PLAATSNAAM, VERVOLGENS OP GEBOUW. 1944-1947.

86	86 - 105 STAD ANTWERPEN. 1944-1947. "Anvers. Généralités". 1945-1946.	1 omslag
87	Onze-Lieve-Vrouwekathedraal: inrichting. 1944-1946.	1 omslag
88	Klooster van de Zwarte Zusters: inrichting. 1945.	2 stukken
89	Klooster van de Zusters van de Christelijke Scholen: gebouw. 1944.	2 stukken
90	Kapel van Bourgondië. 1945.	7 stukken
91	Kapel van het Sint-Elisabethgasthuis: inrichting. 3 maart 1945.	1 stuk
92	Sint-Andrieskerk: inrichting. 1945-1946.	8 stukken
93	Sint-Annakerk. 8 maart 1945.	1 stuk
94	Sint-Antoniuskerk: schilderijen. 8 maart 1945.	1 stuk
95	Sint-Augustinuskerk: inrichting. 1945-1946.	1 omslag
96	Sint-Carolus Borromeuskerk: inrichting. 1944-1947.	1 omslag
97	Sint-Joriskerk: inrichting. 1945.	5 stukken
98	Sint-Jacobskerk: inrichting. 1944-1947.	1 omslag

99	Sint-Pauluskerk: inrichting. 1945-1947.	1 omslag
100	Protestantse kerk. 1944.	5 stukken
101	Koninklijk Museum voor Schone Kunsten. 1944-1945.	3 stukken
102	Museum Plantin-Moretus. 1945-1946.	2 stukken
103	Park Rossignol. 1945.	2 stukken
104	Fondatie Terninck. 1945.	4 stukken
105	Huizen behorend tot het cultureel erfgoed. 1945.	1 omslag
106	Oudenaarde. 1945.	4 stukken
107	Kerk van Bastogne. 1945.	4 stukken
108	Kerk van Beek. [6 december 1944]	1 stuk
109	Kerk van Beho. 1945.	4 stukken
110	Kerk van Berg. [6 december 1944]	1 stuk
111	Kerk van Bilzen. [6 december 1944]	1 stuk
112	Kerk van Bocholt. [6 december 1944]	1 stuk
113	Kerk van Brecht. 1944-1945.	6 stukken
114	Brugge. 1944-1945, 1947.	4 stukken

115	Brussel: schuilplaats voor kunstwerken in de basiliek van Koekelberg. 1945.	2 stukken
116	Brussel: Koninklijke Bibliotheek. (1940) 1945.	1 omslag
117	Brussel: Koninklijke Musea voor Schone Kunsten. 1945.	5 stukken
118	Brussel (Haren): Sint-Elisabethkerk. 24 augustus 1945.	1 stuk
119	Brussel: depots van kunstwerken in banken. 1945.	7 stukken
120	Kasteel van Cambron. [1945]	1 stuk
121	Charleroi: diverse kunstwerken. [1945]	1 stuk
122	Kerk van Cherin. 1945.	3 stukken
123	"Notre-Dame de Patience"-kerk van Châtelet. 22 november 1944.	1 stuk
124	Sint-Michielskerk van Kortrijk. 15 juni 1945.	1 stuk
125	Sint-Fredeganduskerk te Deurne. 3 maart 1945.	1 stuk
126	Monumenten in de parkabdij van Diest. 1944.	2 stukken
127	Dossan. 28 februari 1945.	1 stuk
128	Gent: porseleincollectie Verhaeghe de Nayer. 1945.	4 stukken
129	Gent: kunstwerken in de Sint-Baafskathedraal. 1945-1947.	1 omslag

---

130	Gedinne: kunstcollectie La Bouverie. [1945?]	1 stuk
131	Sint-Dymphnakerk van Geel. 1944, 1947.	4 stukken
132	Sint-Martinuskerk van Halle. 1944-1945.	4 stukken
133	Onze-Lieve-Vrouwekerk van Hasselt. 1944.	2 stukken
134	Kerk van Hoogstraten. 1944-1946.	1 omslag
135	Kerk van Houffalize. 1945.	1 omslag
136	Kerk van Lessene. 3 maart 1945.	1 stuk
137	Collegiaal Sancti-Gummari te Lier. (1937) 1945-1946.	1 omslag
138	Kermt. [6 december 1944]	1 stuk
139	Klein Geimen. [6 december 1944]	1 stuk
140	Kwaadmechelen. [6 december 1944]	1 stuk
141	Schilderijverzameling van Alfred Moitroux in La Louvière. 12 december 1944.	1 stuk
142	Kerk van Limelet. 13 april 1945.	1 stuk
143	Sint-Pieterskerk van Leuven. 1945.	3 stukken
144	Onze-Lieve-Vrouwekerk van Leuven. 1945.	1 omslag
145	Sint-Gertrudekerk van Leuven. 13 april 1945.	

---

		1 stuk
146	Mechelen: drie beschadigde huizen en twee kerken. 1944-1945.	1 omslag
147	Mechelen (in Limburg). [6 december 1944]	1 stuk
148	Woning "Mostert" in Malmédy. 2 mei 1945.	1 stuk
149	Sint-Martinuskerk van Marcinelle. [1944]	1 stuk
150	Kerk van Merksem. 1945.	4 stukken
151	Openbare gebouwen te Middelburg. 1945.	2 stukken
152	Sint-Antoniuserkerk te Moerbeke-Waas. 1944-1945.	2 stukken
153	Middeleeuwse perkamenten in het Rijksarchief te Bergen [Mons]. 28 november 1944.	1 stuk
154	Kerk van Moortsel. 14 mei 1948.	1 stuk
155	Munsterbilzen. [6 december 1944]	1 stuk
156	Restauratie van schilderijen in Namen [Namur]. 1944-1945, 1948.	1 omslag
157	Oostham. [6 december 1944]	1 stuk
158	Kasteel van Ordingen. 16 mei 1948.	1 stuk
159	Peer. [6 december 1944]	1 stuk
160	Kerk van Rijkevorsel. 1944.	3 stukken

161	Rijkhoven. [6 december 1944]	1 stuk
162	Kerk van 's Heeren Helderer. 1945.	3 stukken
163	Kerk van Saint-Hubert. 1945.	2 stukken
164	Sint-Huibrechts-Lille. [6 december 1944]	1 stuk
165	Kerk van Sint-Lenaarts. 1944-1945.	5 stukken
166	Onze-Lieve-Vrouwekerk van Temse. 1945-1946.	8 stukken
167	Schilderijen in Dendermonde. 1944.	2 stukken
168	Tongerlo. [6 december 1944]	1 stuk
169	Monumenten in Doornik [Tournai]. 1944-1945.	3 stukken
170	Historische archieven van Visé. 1945.	2 stukken
171	Parochiekerk van Westkapelle. 15 augustus 1945.	1 stuk
172	Kerk van Wilmaarsdonk. 6 maart 1945.	1 stuk
173	Wonk. [6 december 1944]	1 stuk
174	Muurschilderingen in de kapel van het klooster van Wijnegem. 5 maart 1945.	1 stuk
175	Zichen-Zussen. [18 december 1944]	1 stuk

176

Artistiek patrimonium van Zoutleeuw. 1945-1946.

1 omslag

III. COMPENSATIECLAIMS

- 177 "Compensation. Généralités", dossier inzake de algemene principes van compensatieclaims ten aanzien van Duitsland en Oostenrijk voor Belgisch artistiek patrimonium vernietigd tijdens de oorlog en contacten met de Koninklijke Belgische Academie voor Archeologie [D300]. 1944-1947. 1 omslag
- 178 Dossier inzake de opvolging van persberichten betreffende Belgische compensatieclaims [D300]. 1944-1947. 1 omslag
- 179 Aantekening betreffende compensatieclaims met betrekking tot het muzikale patrimonium [D300]. [1945] 1 stuk
- 180 "Suggestions diverses", dossiers inzake compensatieclaims gesuggereerd door particulieren, inzonderheid baron Hankar en ingenieur C. Spruyt. 1945. 1 omslag
- 181 "Archives. Livres", verzameldossier inzake compensatieclaims van historische archieven en kostbare boeken verloren gegaan tijdens de oorlog [D300]. 1945-1946. 1 omslag
- 182 - 191 DOSSIERS INZAKE BELGISCHE COMPENSATIECLAIMS VAN KUNSTWERKEN TEN OVERSTAAN VAN DUITSLAND EN OOSTENRIJK, ALFABETISCH GEORDEND OP PLAATSNAAM IN BELGIË [D300]. 1945-1947.*
- 182 Antwerpen. 1945. 1 omslag
- 183 Oudenaarde [Audenarde]. 1945. 2 stukken
- 184 Brugge. 1945-1947. 1 omslag
- 185 Comblain-au-Pont. 1947. 3 stukken
- 186 Kortrijk [Courtrai]. 1946. 3 stukken

187	Luik [Liège]. 1945-1946.	1 omslag
188	Nijvel [Nivelles]. [1945]	3 stukken
189	Ronse [Renaix]. 1945.	4 stukken
190	Stavelot. 1946-1947.	1 omslag
191	Doornik [Tournai]. 1945-1946.	1 omslag
192	<i>192 - 201 STATEN OF LIJSTEN MET FOTO'S VAN KUNSTWERKEN (VNL. SCHILDERIJEN) IN DUITSLAND OF OOSTENRIJK, OPGESTELD ALS COMPENSATIECLAIM EN GEORDEND PER REGIO. [1945-1947]</i> Berlijn.	1 omslag
193	Brunswick.	1 stuk
194	Karlsruhe.	3 stukken
195	Kassel.	1 stuk
196	Dresden.	1 stuk
197	Frankfurt.	2 stukken
198	München.	2 stukken
199	Stuttgart.	1 stuk
200	Wenen.	1 omslag
201	Keulen.	

1 stuk

*202 - 217 DOSSIERS INZAKE COMPENSATIECLAIMS, GEORDEND
PER KUNSTENAAR. [1945-1947]*

202	Christus Petrus.	2 stukken
203	Jacques d'Arthois.	1 stuk
204	Corneille De Vos.	4 stukken
205	Gérard David en Gossaert.	5 stukken
206	Juan de Flandes.	1 stuk
207	François Floris.	1 stuk
208	De meester van Flémalle.	3 stukken
209	"De meester van de parel van Brabant".	1 stuk
210	Jan Memling.	3 stukken
211	Antonio Moro.	3 stukken
212	Nicolas Neuchâtel (alias Lucidel).	3 stukken
213	François Pourbus.	1 stuk
214	Joos van Cleve.	3 stukken
215	Rogier van der Weyden.	3 stukken

216	Lucas van Valckenborch.	1 stuk
217	Jean Wildens.	1 stuk